

KRONIK

Deleøkonomi – prekær eller alternativ

Helge Hvid

Indledning

Prekære arbejdsforhold får gradvist en større udbredelse på arbejdsmarkedet (Standing 2011, Kalleberg 2009). Ifølge Guy Standing (2011 og 2014) er denne udvikling både en trussel og en mulighed. I Standings bog fra 2011 peges hovedsageligt på en række negative konsekvenser af prekære arbejdsforhold: Indkomsten bliver lav og uforudsigelig, hvilket gør det svært at etablere sig med eget hjem og familie. De sociale relationer knyttet til arbejdet bliver midlertidige og svage. Magtbalancen mellem arbejdsgiver og lønmodtagere ændrer sig til fordel for arbejdsgiverne. De etablerede velfærdsordninger skaber ingen beskyttelse for mennesker med prekære ansættelsesforhold.

På den anden side kan man forestille sig, at de prekære arbejdsforhold vil ændre lønarbejdets centrale betydning i det moderne samfund. Det er hovedperspektivet i Standings bog fra 2014. Lønarbejdere med prekære ansættelsesforhold vil måske udvikle sig til mere selvstændige producenter med stærkere tilknytning til faglige netværk end til virksomheder. Måske vil udviklingen af prekariatet medvirke til, at vi får et samfund af producenter i stedet for et samfund af lønarbejdere. Måske vil de prekære ansættelsesforhold skabe en udvikling i de

sociale sikringsystemer, som vil gøre almindelige produktive mennesker mindre afhængige af lønarbejde. Standing refererer til sociale bevægelser og politiske initiativer, der peger i den retning.

Endnu ser det dog ikke ud til, at de positive aspekter, der kunne være forbundet med udbredelsen af prekære arbejdsforhold, er slået igennem i større omfang. Heller ikke blandt de unge (Bergqvist & Eriksson 2015). Tværtimod ser også de unge i udstrakt grad det faste lønarbejde som den optimale ramme om deres liv.

Deleøkonomien, og den måde de højtudviklede lønmodtagersamfund tager imod deleøkonomien, kan måske få betydning for, i hvor høj grad det er truslerne eller mulighederne i den prekære udvikling af arbejdsforholdene, der realiseres. Måske vil deleøkonomien skabe nye mikrojobs uden nogen synlig relation til en arbejdsgiver, uden nogen sociale rettigheder, og uden nogen organiserede relationer til kolleger? Eller deleøkonomien vil måske muliggøre et hverdagsliv uafhængig af lønarbejde? Deleøkonomien vil måske skabe nye stærke relationer mellem lønarbejde, lokalsamfund, sociale organiseringer, og deleøkonomien kan måske bidrage til en demokrati-

sering af økonomien? Måske vil begge dele gøre sig gældende samtidig?

Disse store og u håndgribelige spørgsmål vil blive belyst i denne artikel.

Deleøkonomi, stort og ubestemmelig

'Deleøkonomi' er et begreb, der har gjort sig gældende i mindre end 10 år¹, og allerede har sat sig betydelige spor i arbejde og hverdagsliv. Deleøkonomien blev mulig gennem de digitale teknologier, og fik sit drive fra nye sociale bevægelser, der blomstrede op i finanskrisens skygge. Hurtigt er deleøkonomien blevet en meget sammensat størrelse, som spænder fra ukommercielt lokalt græsrodsarbejde, over socialt ansvarlige forretninger til ekspansive multinationale virksomheder.

Der er inden for de sidste få år kommet en omfattende litteratur om deleøkonomi. Det meste af denne litteratur undersøger deleøkonomiens muligheder: Muligheder for miljø, lokalsamfund og sociale bevægelser (Botsma & Rogers 2011, Skytte 2016), og muligheder for den etablerede forretningsverden (Sundararajan 2016, Bove-Nielsen 2016). På det sidste er der også kommet en betydelig litteratur, der kritiserer deleøkonomien for at undergrave regulering først og fremmest på arbejdsmarkedet, men også skattelovgivning, fødevarerlovgivning, taxa-lovgivning m.v. udfordres (Hill 2015, Ranchordas 2015, Ritzer 2015, Rogers 2016, Scholz 2016, Slee 2016, Standing 2014).

Litteraturen om deleøkonomi er præget af, at begrebet 'deleøkonomi' er ganske uklart, og at der knytter sig mange forskelligartede forhåbninger og frygt til fænomenet. Den omfattende litteratur på området er dog enig om én ting: deleøkonomien rummer potentialer til grundlæggende at forandre vores hverdags- og arbejdsliv, og til at udfordre og flytte grænser mellem det

private og det offentlige, mellem arbejde og fritid, mellem produktive og reproduktive aktiviteter og sfærer, og mellem formelle og uformelle relationer.

Deleøkonomi – en positiv vision med finanskrisen som bagtæppe

Deleøkonomien blev født i skyggen af finanskrisen. Arbejdsløsheden voksede, lønningerne blev pressede, og forestillingen om den uendelige vækst blev udfordret. Samtidig blev den økologiske krise stadig mere faretruende. Derfor blev ideerne om at deles om produktionsmidler og fælles forbrug tillukkende.

Deleøkonomi blev efter sigende lanceret af Lawrence Lessig i hans bog *Remix* (2008). Lessig er juraprofessor på Harvard University, og er blevet et ikon for piratbevægelsen og hacker-miljøerne. Lessig ser et kæmpe potentiale i det globale ukommercielle produktionsfællesskab, internettet har skabt mulighed for. Internettet er i betydelig grad blevet, og kan i langt højere grad blive et åbent fælles produktionssystem, som alle har mulighed for at bidrage til, og som alle har mulighed for at trække på. Et fælles produktionssystem, som på engelsk kaldes 'the commons'. Lessig taler kraftig for, at alle forhindringer for at levere til og trække på det digitale 'commons' skal ophæves. Det kan frisætte kreative og produktive ressourcer til gavn for alle. Man kan sige, at deleøkonomien i den her sammenhæng er en økonomi, hvor man deles om at skabe, vedligeholde og bruge centrale produktionsmidler.

Med udgivelsen af Rachel Botsman og Roo Rogers: *What's mine is yours: The rise of collaborative consumption* i 2011 fik deleøkonomien en anden og supplerende betydning. Botsman og Rogers argumenterer for, at vores forbrug er karakteriseret ved en

kolossal overkapacitet. Vi har en masse forbrugsgoder, som vi kun bruger ganske lidt: vi har boligarealer, vi næsten ikke bruger, vi har biler, der står stille det meste af tiden, vi har jordarealer, der står ubenyttede hen, vi har værktøj, som der kan gå år imellem vi bruger, osv. Internettet gør det muligt på en enkel måde, at dele denne overkapacitet med mennesker man slet ikke kender, og det økonomiske aspekt gør delingen legitim og retfærdig.

The commons

Visionen om et fuldstændigt åbent Internet indebærer, at alt digitaliseret kunst, alle opfindelser, og nu også alle design, der kan printes ud på en 3D printer, er frit tilgængelig. Og ikke nok med det: alle har også mulighed for at bidrage til den fælles viden, de mange oplevelser og de mulige design. Alle kan bidrage til og frit trække på alle Internettets ressourcer. Der er ved at udvikle sig en 'crowd production', hvor software programmer, informationer og nu også materielle produkter udvikles af en masse mennesker, der er fysisk adskilte. Udviklingen af Internettets 'commons' er i gang med at skabe en voldsom forøgelse af menneskers kapabilitet. I det nye digitale commons smelter det lokale og det globale sammen i skabelse af produktivkræfter, som ingen ejer, men som alle har rådighed over, og som kan bruges i de produktive livssammenhænge, den enkelte indgår i.

De, der indgår i opbygningen af the commons, kan indirekte opnå økonomiske fordele af det. De, der indgår i udvikling af nyt åbent software, bliver dygtige programmører specielt i det program, de har været med til at udvikle, og kan derfor sælge deres ekspertise til organisationer, der skal have lavet skræddersyede løsninger. De, der indgår i faglige netværk på nettet, kan herigennem udvikle deres faglighed. Kunstnere kan få

udbredt deres kunst gennem the 'commons', og indgå i dialog med deres tilskuere eller læsere.

Der sker en mangfoldig produktion til the commons:

- Universiteterne har gennem århundrede produceret viden til the commons. Dette har givet et fantastisk boost til udvikling af produktion, teknologi og samfundets institutioner. Med digitaliseringen er den viden, universitetet bidrager med, langt mere tilgængelig. Udviklingen går nu i retning af, at ikke alene forskningen, men også uddannelsen skal stå frit til rådighed – at uddannelserne skal være en del af the 'commons'. Millioner af mennesker er i dag tilknyttet 'open source' universitetsundervisning, hvor man kan tage et kursus eller en hel universitetsgrad uden at betale en cent.
- Viden stilles gratis til rådighed på et utal af hjemmesider. Wikipedia er måske det mest kendte eksempel, men der findes også et utal af specialiserede sider om alt muligt, hvor mennesker uafhængigt af hinanden lægger ting og sager op.
- Programmering foregår i open source rammer, hvor mennesker rundt om på globen bidrager med små bidder af programmering. Programmerne står til rådighed for alle.
- 'Crowd innovation' er et nyt begreb, hvor nogle (kommercielle eller ikke kommercielle) annoncerer et ønske om en given innovation. Mange bidrager, virksomheden eller organisationen koordinerer.
- 'The Internet of Things' vil ekspandere produktion til the 'commons'. Produktionen af alle mulige ting vil ligge umiddelbart tilgængelig på net-

tet, med mulighed for at blive downloaded til en 3D printer. Man kan downloade en dippedut til i ens wc-cisterne, fordi dippedutten er knækket, og man kan downloade en pistol, fordi man har fundet ud af, at ens ægtefælle har en elsker.

- Kunst og underholdning distribueres i stort omfang frit eller til en meget lille betaling over Internettet. Det er oplagt en stor fordel for brugerne, og selv om det er vanskeligt at opretholde copyright bestemmelser, så bliver der stadig produceret masser af kunst og underholdning.
- En fuld udfoldelse af 'the commons' vil også indebære en ophævelse af patentering. Dette har jo nok lange udsigter, men der er stærke sociale bevægelser, der i samarbejde med visse stater arbejder for ophævelse af patenter, bl.a. på medicinalområdet (se <http://uaem.org/>).

Collaborative consumption

Vi kan skelne mellem to former for 'collaborative consumption': 'peer to peer' økonomi, hvor en person deler, hvad han eller hun har med andre personer, og 'company to customer' deleøkonomi, hvor virksomheder lejer produkter til kunderne i stedet for at sælge, og hvor det samme produkt derfor vil blive delt af mange.

Deleøkonomi, Peer2Peer

- Der er tusinder af eksempler på små grupper af udvekslingssteder på nettet. Noget af det er ikke så meget mere end en digital opslagstavle, andre steder bidrager med mere: bytte og genbrug af ting og sager, lån mod betaling af værktøj, biler, både, ... alt muligt. Salg af hjemmelavede produkter. Den

slags delinger popper op i lokalområder, men de fungerer også på globalt plan i forhold til specifikke interessenter. Hvis du er biavler, fluefisker, nybagt mor eller noget andet specielt, kan du finde sider hvor erfaring og udstyr deles, ofte mod en vis betaling, men med en betaling fra peer til peer.

- Etablering af 'peer2peer' ejerskab. Det kan være: værksteder til fælles brug, værktøj til fælles brug, biblioteker af ting, feriesteder til fælles brug....
- Lokal ukommerciel produktion: urban gardening, Københavns fødevarerfællesskab, fællesspisninger med deltagelse af ukendte personer osv. osv.

Deling er på ingen måde noget nyt. Mennesket er et socialt væsen, og vi har altid delt: vi deles om maden ved spisebordet, vi deles om familiens ressourcer, vi låner naboens trailer, og til gengæld får han nogle fliser vi har til overs osv. osv. I de fleste tilfælde er der blot ikke noget pengeøkonomi i denne deling. Deling baserer sig på et venskab uden pengeøkonomi. Deling foregår inden for venskab eller familieband. Med deleøkonomien er det imidlertid blevet muligt at dele udenfor venskabskredsen. Nu kan der arrangeres samkørsel mellem personer, der ikke kender hinanden. Du kan låne værktøj af vidt fremmede, du skal bare betale lidt for det.

Ifølge Botsman & Rogers (2011) reducerer P2P økonomien behovet for at købe ting. Det skaber en bedre udnyttelse af alle de ting vi anskaffer os, og formentlig styrker P2P deleøkonomien også tillidsrelationer mellem mennesker.

P2P deleøkonomien er stadig ganske lille i forhold til den samlede økonomi. Men undersøgelser viser, at den er i meget stærk vækst, specielt blandt unge (PwC 2014).

I de sidste få år er P2P deleøkonomien

kommet ud af sin uskyldszone. Nogle af de deleøkonomiske aktiviteter har udviklet sig til store kommercielle platforme, der profilerer ved at omgå regler. Det kommer jeg tilbage til under afsnittet Platformsøkonomi.

Deleøkonomi company2customer (deleøkonomi C2C)

- Salg af brugte ting og sager. Der er tale om, at anvendte ting får et nyt liv efter at have været brugt i en anden sammenhæng. Det er billigt, og det er miljømæssigt fornuftigt. Køb og salg af brugte ting er ikke noget nyt. Marskandisere og secondhand butikker har eksisteret i mange år. Det nye er, at denne handel er blevet digitaliseret, hvilket for den enkelte øger udbuddet af brugte varer dramatisk. Denne aktivitet kan meget vel ligge på grænsen mellem deleøkonomi og platformsøkonomi, når udvekslingen foregår gennem store kommercielle platforme som DBA eller E-Bay.
- Leje i stedet for at eje. Der er en tendens i tiden til at eje erstattes af at leje. Det er almindeligt at lejeformen bliver brugt i kommercielle sammenhænge: virksomheder lejer kopimaskiner, leaser biler, osv. Der argumenteres for, at lejeformen også vil være attraktiv i almindelig konsumtion: Hvis almindelige konsumartikler lejes i stedet for at ejes, har producenten interesse i lang holdbarhed, lidt og let vedligeholdelse. Denne lejemodel vil formentlig have en positiv miljømæssig effekt, og den vil formentlig også give anledning til mere beskæftigelse af lavtuddannede til vedligeholdelse og recirkulation af materiale.

At leje er på ingen måde noget nyt. Men måske bliver det at leje hjulpet fremad af

den digitale teknologi. Selvkørende el-biler vil man formentlig ikke eje, men leje.

Hvis cradel2cradel principperne skal realiseres, hvor materielle produkter designes, så alt kan genbruges, vil leje-formen formentlig være langt mere hensigtsmæssig end eje-formen (<http://www.cradlepeople.dk/at-eje-eller-leje/#.V9E205iLSCg>). Man bruger et produkt i en periode, og betaler for det. På et tidspunkt får ejeren produktet tilbage, og det kan reoveres eller genbruges.

Platformsøkonomi

I et dokument fra LO (2016) tales der om platformsøkonomi, som noget helt forskelligt fra deleøkonomi – og noget, som ofte har en temmelig problematisk karakter. Deleøkonomien mellem to ligeværdige parter ser LO ikke noget problematisk i. Men platformsøkonomien er noget helt andet. I en platformsøkonomisk aktivitet er der en virksomhed, som ejer platformen. De ydelser der leveres, eller de ressourcer, der stilles til rådighed for kunderne, ejes ikke af platformsvirksomheden, men af et stort antal af hinanden uafhængige mennesker. Disse mennesker stiller ejendele, ejendom eller deres egen arbejdskraft til rådighed. Kunden betaler til platformsvirksomheden, og den, der yder noget, får en betaling af platformsvirksomheden.

En del af platformsvirksomhederne startede som deleøkonomiske aktiviteter. AirBnB er et eksempel på en aktivitet, som startede som en deleøkonomisk aktivitet: mennesker, der i kortere eller længere tid havde et værelse til overs, kunne gennem AirBnB inviterer turister ind mod en vis betaling. Men så udvikler platformen sig, og mennesker begyndte at købe lejligheder alene med henblik på at udleje gennem AirBnB. Hermed er der ikke længere tale om at dele. Der er tale om udlejningsvirksom-

hed med korte kontrakter, i konkurrence med hoteller og andre udlejningsbureauer. Det er altså en deleøkonomisk aktivitet, der er blevet til en platformsøkonomi.

Uber hævder, at de tilbyder 'care sharing'. Men det er svært at se det som andet end en platform, der tilbyder pirat-taxakørsel. Der er mennesker, der gerne vil tilbyde pirattaxakørsel, og Uber skaber kontakt mellem kunder og chauffører – og indkasserer en stor profit. Man er lykkedes med at lave en app, der indeholder nye originale faciliteter, som for så vidt er perspektivrige for taxabranchen som helhed – med deleøkonomi er der ikke tale om.

Der findes adskillige platforme for formidling af arbejdsopgaver. I USA har man set, hvordan disse platforme understøtter udviklingen af dårlig betalte minnijobs. En af de mere udspekulerede arbejdsformidlings-platforme er TaskRabbit. Her kan man annoncere, at man gerne vil have udført en eller anden opgave. Så starter der en auktion mellem de, der gerne vil have arbejdsopgaven, om hvem der vil gøre det billigst. Disse platforme skaber et arbejdsmarked af mikrojobs, hvor de, der lever af disse jobs, hele tiden må stå til rådighed for, hvad der måtte komme af muligheder. Lønnen er lav, og den sociale sikring er ikke eksisterende. Dertil kommer, at den enkelte udbyder af arbejdskraft bliver ratet af kunderne i et ugennemskueligt ratingsystem. Det er afgørende for ens mulighed for at få jobs, at man har en god rating, så ligegyldigt, hvad kunden siger og gør, så skal man som arbejdskraftudbyder være høflig og imødekommende.

Disse kommercielle platforme har intet med deleøkonomi at gøre, som den blev lanceret fra starten, men nogle af dem er udsprunget af deleøkonomiske platforme. Derfor har de i de seneste år bidraget til at deleøkonomien/platformsøkonomien har fået et noget blakket rygte (Hill 2015).

Deleøkonomi – hvad kan der gøres

Som jeg fremhævede i indledningen, kan deleøkonomien forstærke de negative aspekter ved prekære arbejdsforhold, vi allerede kender. Men omvendt kan deleøkonomien måske etablere alternative perspektiver på arbejde og ansættelse, som gør det lettere at leve med prekære ansættelsesforhold, og som måske kan skabe nye samfundsbærende fællesskaber.

Det mest nærliggende skridt at tage er begrænsende regulering af deleøkonomien – eller måske rettere af platformsøkonomien. Men måske er det lige så vigtigt at stimulere udvikling af en social og miljømæssig bæredygtig deleøkonomi.

Regulering af den truende deleøkonomi

Der har på det sidste været en vis interesse for at sikre, at deleøkonomien ikke forstyrrer den etablerede økonomi og de etablerede arbejdsmarkedsinstitutioner. Interessen har her hovedsageligt relateret sig til det, som bl.a. LO kalder platformsøkonomien. Erhvervsorganisationer som HORESTA og Taxabranchen klager over, at nogle af virksomhederne indenfor platformsøkonomien ikke underlægges de samme regler som de traditionelle virksomheder, hvorfor de etablerede virksomheder udsættes for ublu konkurrence. Det er da også ganske oplagt, at det gør sig gældende for AirBnB og Uber.

I fagbevægelsen er man bekymret over arbejdsforholdene i platformsøkonomien, og de faglige organisationer er ved at ruste op til at forsvare de etablerede systemer. I Danmark har både HK og LO udarbejdet strategier for regulering af platformsøkonomien. Dansk LO peger på, at der er behov for:

- At etablere fair konkurrence mellem platformsvirksomheder og andre virksomheder.

- Der skal betales dansk skat af penge tjent i Danmark. Virksomhederne skal underlægges indberetningspligt, at der skal etableres internationalt samarbejde for at sikre, at overskud ikke føres ubeskattet ud af landet.
- De udbudte ydelser skal leve op til krav om certificering, uddannelse, autorisation, som andre virksomheder, platformsvirksomhederne konkurrerer med.
- De ratingsystemer, arbejdstagerne underlægges, skal være gennemskuelige.
- Platformsvirksomheder, der leverer kontakt mellem professionelle og deres kunder, skal have en form for produktansvar.
- Det skal undersøges om den eksisterende juridiske skelnen mellem arbejdstagere/lønmodtager og selvstændig giver den tilstrækkelige beskyttelse for de, der arbejder for platformøkonomien. (Hill foreslår, at der skal etableres en ekstra juridisk kategori: en uafhængig lønmodtager).

Det skal sikres at der ikke etableres særlige frizoner for platformsvirksomheder.

Også fagforeninger i andre lande er optaget af regulering af deleøkonomien. Den europæiske fagforeningssammenslutning ETUC er involveret i regulering på området (<https://www.etuc.org/documents/etuc-resolution-digitalisation-towards-fair-digital-work#.WCsHa9XhCg0>). Den store tyske fagforening IG Metal er stærkt involveret i regulering og udvikling af deleøkonomien (<http://www.faircrowdwork.org/en/politik-recht>). I skrivende stund arbejdes der i Erhvervsministeriet med udvikling af en strategi for deleøkonomi.

Hovedinteressen synes at koncentrere sig om, hvordan deleøkonomien/platformsøkonomien kan begrænses gennem regulering, så konkurrenceforhold ikke

fordrejes, og arbejdsmarkedsregulering kan opretholdes. Men der er også nogle arbejdsmarkedsinstitutionerne, der interesserer sig for, hvordan deleøkonomien kan åbne nye muligheder på arbejdsmarkedet. Der peges f.eks. på, at de digitale platforme gør det oplagt at organisere medarbejdere gennem digitale medier. Og der peges på muligheder for at etablere platformsbaserede kooperativer, hvilket jeg kommer tilbage til nedenfor.

Stimulere udvikling og brug af the commons

Piratbevægelsen har her et klart budskab: alle reguleringsmæssige hindringer for fri adgang til 'the commons' skal ophæves. Al foreliggende viden, design, teknologier, patenter og kunst skal være tilgængelig for alle. Det vil naturligvis møde modstand fra alle de, der mener, at de har copyright. Men udviklingen går nok i retning af, at copyright svækkes, først og fremmest fordi mange leverer til 'the commons' uden at forlange copyright, men også fordi copyright undermineres af, at det ikke respekteres.

Det er dog ikke tilstrækkeligt, at alle har adgang til 'the commons'. Alle skulle også gerne kunne nyttiggøre denne adgang, hvilket kræver både kompetencer og netværk. Udviklingen af 'the commons' skal derfor understøttes institutionelt af lokale og globale interessefællesskaber, ligesom institutioner som biblioteker, erhvervsskoler og universiteter kan spille en rolle i skabelsen af reel adgang til 'the commons'. Ligeledes kan foreninger og virksomheder spille en rolle i at skabe reel adgang. At gøre 'the commons' tilgængelig for alle er ikke kun et spørgsmål om teknik og jura. Det handler også om læring og institutionsopbygning.

Stimulere P2P deleøkonomi

P2P deleøkonomien er inde i en meget innovativ periode. Der popper hele tiden nye

initiativer op. Man kan f.eks. få en ide om hvad der sker ved at se på hjemmesiden <http://www.shareable.net>, som er ét eksempel på et sted, hvor P2P deleøkonomi med et klart socialt og økologisk bæredygtigt perspektiv promoveres. Byer, boligområder og offentlige institutioner kan spille en stor rolle i stimulering af P2P deleøkonomi, og der er rigtig mange byer rundt i verden, som har engageret sig i dette område. I Danmark er Århus gjort til deleøkonomisk forsøgsby i 2017.

Der er en glidende overgang fra P2P deleøkonomi og platformsøkonomi. I mange tilfælde har P2P deleøkonomien potentiale til at blive en platformsøkonomi, som skaber en kommerciel udnyttelse af menneskers ejendele og arbejdskraft. Der er behov for udvikling af nogle etiske retningslinjer for P2P deleøkonomien. Dette er der en betydelig opmærksomhed om.

En anden mulighed på dette område er etablering af arbejderejede kooperativer. I en artikel udgivet af IG Metal argumenteres der for, at arbejderejede kooperativer kunne være en ny og stærk udvikling af deleøkonomien (<http://www.faircrowdwork.org/en/debate/platform-cooperativism-vs-sharing-economy>):

- Worker-owned cooperatives with their own apps-based platforms could foster truly peer-to-peer ways of providing services and things.
- Worker-owned crowd work labor brokerages that allow workers to exchange their labor without the manipulation of the middleman are possible.
- Cooperatives could help to weave some ethical threads into the fabric of 21st century work

Det er ikke kun IG Metal, der har fået den ide, at deleøkonomien potentielt kunne danne grundlag for en ny bølge af arbejde-

rejede og styrede kooperativer. Der er inden for det sidste år udkommet flere bøger om emnet, og der er også etableret flere succesfulde kooperativer (Scholz & Schneider 2016).

Deleøkonomien i et lighedsperspektiv

Deleøkonomien kolliderer med store dele af det etablerede sociale sikringssystem. Arbejdet i deleøkonomien tillægges ikke samme værdi som arbejde i andre dele af økonomien, og giver dermed heller ikke adgang til samme sociale ydelser – f.eks. arbejdsløshedsunderstøttelse eller pension. Deleøkonomien aktualiserer derfor en ændring af de sociale sikringssystemer, så der skabes en større lighed mellem forskellige tilknytninger til arbejdet.

En anden alvorlig lighedsproblemstilling, der knytter sig til deleøkonomien, ligger i, at der formentlig er ulighed i adgangen til deleøkonomien. Formentlig vil uddannelse og digitale kompetencer gøre adgangen til deleøkonomien lettere. Sociale kompetencer og netværk vil nok være endnu mere vigtig. Også derfor er en regulering af deleøkonomien fra staten, kommunerne, NGOere, faglige organisationer m.v. central for at modvirke uligheden i adgangen til deleøkonomien.

Afslutning

Deleøkonomi er et stort fænomen lige p.t. Kært barn har mange navne, og ind i mellem bliver deleøkonomi kaldt platformøkonomi, eller industrielle revolution 4.0.

Deleøkonomien ses og analyseres lige p.t. fra fire meget forskellige positioner: kræfter, der ser deleøkonomien som en mulighed for udvikling af en alternativ bæredygtig økonomi, super liberale kræfter, der ser deleøkonomien som en brækjern til at nedbry-

de markedsreguleringer, de etablerede erhvervs- og arbejdsmarkedsinstitutioner, der arbejder for at bringe deleøkonomien ind i de etablerede rammer, det traditionelle venstre, som ser deleøkonomien som et redskab til yderligere udbygning af lønmodtagerne.

Når vi om 10 år kikker tilbage, vil alle fire positioner sandsynligvis kunne hævde, at de havde ret. Men hvem, der har fået mest

ret, afhænger af den måde, vi relaterer os til deleøkonomien netop nu.

Deleøkonomiens udfoldelse vil påvirke de, der er ansat under prekære forhold ganske markant, og måske vil deleøkonomien skabe nye perspektiver for produktion og arbejde, som vil gøre de prekære arbejdsforhold langt mere tålelige end de er nu.

NOTER

- 1 Begrebet deleøkonomi tilskrives Lawrence Lessing med hans bog *Remix* fra 2008.

REFERENCER

- Bergqvist, Tuula, Birgitta Eriksson (2015): Passion and Exploitation among Young Adults with Different Labor Market Status in Europe, *Nordic Journal of Working Life Studies*, Volume 5 no 2.
- Botsman, Rachel & Roo Rogers (2011): *What's mine is yours: how collaborative consumption is changing the way we live*, Haper Business.
- Bove-Nielsen, Jesper (2016): *Den nye deleøkonomi. Digitale strategier i adgangssamfundet*. København. LibrisBusiness.
- Hill, Steven (2015): *Raw deal: how the 'uber economy' and runaway capitalism are screwing American workers*. St. Martins's Press.
- Kalleberg, Arne (2009): Precarious Work, Insecure Workers: Employment Relations in Transition, *American Sociological Review*, vol. 74 no. 1.
- Lessig, Lawrence (2008): *Remix: Making art and commerce thrive in the hybrid economy*. Penguin Press.
- LO (2016): *Platformsøkonomi – lovgivningsmæssige udfordringer og fagbevægelsens løsningsforslag*, København, LO.
- PwC (2014): *The Sharing Economy*.
- Ranchordas, Sofia (2015): *Does Sharing Mean Caring? Regulating Innovation in the Sharing Economy*, 16 Minn. J.L. Sci. & Tech. 414. Available at: <http://scholarship.law.umn.edu/mjlst/vol16/iss1/9>
- Ritzer, George. (2015). Prosumer Capitalism, *The Sociological Quarterly*, 56(3), 413–445.
- Rogers, Bishen (2016). Employment Rights in the Platform Economy: Getting Back to Basics, *Harvard Law & Policy Review*, 10(2).
- Scholz, Trebor & Nathan Schneider (2016): *Ours to Hack and to Own: Platform Cooperativism. A New Vision for the Future of Work and a Fairer Internet*, SI: OR Books.
- Scholz, Trebor (2016): *Uberworked and underpaid: how workers are disrupting the digital economy*. Cambridge, UK; Malden, MA. Polity Press.
- Skytte, Claus (2016): *Den nye andelsbevægelse*, Frederiksberg, Forlaget Skytsenglen.
- Slee, Tom (2015): *What's Yours Is Mine: Against the Sharing Economy*. OR Books.
- Standing, Guy (2011): *The Precariat: The New Dangerous Class*, New York, Bloomsbury Academic.
- Standing, Guy (2014): *A Precariat Charter. From Denizens to Citizens*, New York, Bloomsbury Academic
- Sundararajan, Arun (2016): *The sharing economy: the end of employment and the rise of crowd-based capitalism*, The MIT Press.

Internetkilder

<http://www.cradlepeople.dk/at-eje-eller-leje/#.V9E205iLSCg>

<https://www.etuc.org/documents/etuc-resolution-digitalisation-towards-fair-digital-work#.WCsHa9XhCg0>

<http://www.faircrowdwork.org/en/politik-recht>
<http://www.shareable.net>

(<http://www.faircrowdwork.org/en/debate/platform-cooperativism-vs-sharing-economy>)

Helge Hvid, Professor, Arbejdsliv, Institut for Mennesker og Teknologi,
Roskilde Universitet
e-mail; hh@ruc.dk